

POSTANOWIENIE

24 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 24 maja 2024 r. w Warszawie

w sprawie z wniosku M. D.

z udziałem F. P., Ł. P., L. K., M. P. i W. D.

o zniesienie współwłasności,

na skutek skargi kasacyjnej F. P. i Ł. P.

oraz skargi kasacyjnej M. D. i W. D.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie

z 16 grudnia 2021 r., II Ca 1441/20,

1) odmawia przyjęcia obu skarg kasacyjnych do rozpoznania;

2) ustala, że wnioskodawczyni i uczestnicy postępowania ponoszą koszty postępowania kasacyjnego związane ze swym udziałem w sprawie.

[PG]

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność

postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które – zgodnie z art. 398⁹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. - będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie (sygn. akt II Ca 1441/20) z 16 grudnia 2021 r. zostało zaskarżone dwoma skargami kasacyjnymi. Pierwsza z nich została wniesiona przez wnioskodawczynię M. D. oraz uczestnika W. D.. Wnioskodawczyni zaskarżyła postanowienie w części, tj. w zakresie punktów 1 i 3 w zakresie dotyczącym M. D. w całości oraz w zakresie punktów 4, 5, 7 i 8 w całości. Natomiast uczestnik W. D. zaskarżył postanowienie w części, tj. w punktach 1 i 3 w zakresie dotyczącym W. D. w całości oraz w zakresie punktów 7 i 8 w całości. Skarżący wnieśli o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołując się na to, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, a także istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zwrócili uwagę na istotną okoliczność, która ma kluczowe znaczenie przy rozstrzyganiu skargi kasacyjnej, a mianowicie, że dokonany przez Sąd Okręgowy sposób zniesienia współwłasności, w zakresie rozliczeń między współwłaścicielami nastąpił z rażącym pokrzywdzeniem wnioskodawczyni M. D. i uczestnika W. D.. Zagadnienie prawne dotyczy, ich zdaniem, odstąpienia od ustawowego modelu określonego w art. 206 k.c., który gwarantuje wszystkim współwłaścicielom możliwość korzystania z całej rzeczy, bez względu na wielkość jego udziału i limituje takie korzystanie jedynie takim samym prawem pozostałych współwłaścicieli. Zagadnienie to zostało ujęte w formie pytań: czy fakt zawarcia w formie pisemnej przez część współwłaścicieli co do sposobu korzystania na wyłączność z części lokali w nieruchomości wspólnej ma znaczenie dla oceny możliwości zawarcia w sposób dorozumiany umowy *quoad usum*, która miałaby być zawarta między wszystkimi współwłaścicielami oraz obejmować także te lokale, które były już objęte umową pisemną. Czy też w takiej

sytuacji, akceptacja zajmowania pozostałych lokali przez innych współwłaścicieli jawi się jako rezygnacja z wykonywania swoich uprawnień do tej części nieruchomości. Powstaje też zagadnienie prawne związane z wykładnią art. 206 k.c. w zakresie dotyczącym trwałości zawartej umowy *quoad usum*, w szczególności, czy taka umowa wiąże współwłaścicieli do czasu zniesienia współwłasności i nie może być wypowiedziana przez współwłaściciela, czy też w razie istotnej zmiany okoliczności takie wypowiedzenie jest możliwe. W szczególności czy umowa *quoad usum* może być wypowiedziana przez każdego ze współwłaścicieli, gdy po zawarciu takiej umowy w sposób dorozumiany, jeden ze współwłaścicieli lub kilku z nich występuje z żądaniem zapłaty przeciwko innym współwłaścicielom z tytułu korzystania przez nich na wyłączność z lokali w nieruchomości wspólnej? Czy po wszczęciu postępowania o zniesienie współwłasności, zgłoszenie roszczeń między współwłaścicielami z tytułu rozliczenia korzyści i pożytków związanych z zajmowanymi lokalami stanowi wystarczającą podstawę do uznania, że wcześniej zawarta w sposób dorozumiany umowa *quoad usum* zostaje skutecznie wypowiedziana i przestaje wiązać współwłaścicieli? Czy w przypadku zawarcia umowy *quoad usum* do jej wypowiedzenia może mieć odpowiednie zastosowanie art. 365 /1/ k.c.?

Druga skarga kasacyjna została wniesiona przez uczestników Ł. P. i F. P., którą zaskarżono postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie w części w zakresie pkt. 2 (dotyczącym Ł. P. i F. P.), punktów 6, 7 i 8 postanowienia. Skarżący wniesli o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołując się na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych oraz na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, tj. art. 7 ust. 2 ustawy o własności lokali w związku z art. 211 k.c., art. 398²⁰ k.p.c., art. 618 § 1 i § 2 k.p.c., a to: czy mając na względzie treść art. 7 ust 2 ustawy o własności lokali w związku z art. 211 k.c. podział nieruchomości przez wyodrębnienie lokali następuje w chwili wydania postanowienia o zniesieniu współwłasności czy też skutek ten następuje w chwili założenia ksiąg wieczystych dla wszystkich lokali mając na względzie konstytutywny charakter wpisu? Czy treść art. 398²⁰ k.p.c. należy rozumieć w ten sposób, że związanie wykładnią prawa zaprezentowaną przez Sąd Najwyższy obowiązuje wszystkie sądy wydające później orzeczenia w tej samej sprawie - w

tym również sam Sąd Najwyższy, który będzie wydawał ponowne orzeczenie w tej samej sprawie po ponownym wniesieniu skargi kasacyjnej od orzeczenia wydanego po ponownym rozpoznaniu sprawy? Czy na gruncie art. 618 § 1 i § 2 k.p.c. jest dopuszczalne zgłoszenie w postępowaniu nieprocesowym (o zniesienie współwłasności) w toku postępowania apelacyjnego roszczenia z tytułu współposiadania (z tytułu pożytków) za okres poprzedzający wydanie postanowienia przez Sąd pierwszej instancji?

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazano, iż obowiązek zawarcia w skardze kasacyjnej uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania nawiązuje do instytucji przesądu, uregulowanej w art. 398⁹ k.p.c. i stanowi jej dopełnienie. Jest to zatem obowiązek nałożony na skarżącego, polegający na wykazaniu argumentów przemawiających za tym, aby skarga kasacyjna została przyjęta do rozpoznania przez Sąd Najwyższy. Niezbędne jest, zatem, przedstawienie odpowiedniego wyводу jurydycznego, argumentów świadczących o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. W obu skargach kasacyjnych powołano się na te same przyczyny uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., tj. występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz istnienie potrzeby wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. Zgodnie z ugruntowanym w orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądem, za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. uznaje się zagadnienie nowe i dotychczas niewyjaśnione. Zagadnienie to musi mieć charakter istotny i być zagadnieniem ściśle jurydycznym, tj. dającym się przedstawić w sposób syntetyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych lub oceny dowodów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 grudnia 2008 r., III CSK 285/08, IC BSN 2009, nr 4, s. 48). Chodzi przy tym o zagadnienie o charakterze abstrakcyjnym, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencji, a jego rozstrzygnięcie będzie miało znaczenie nie tylko dla oceny konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także dla innych podobnych spraw. Z tej przyczyny przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej z powołaniem się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1

k.p.c.) wymaga wykazania przez skarżącego, że w sprawie występuje zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. W rachubę wchodzi więc nie tylko określona staranność i nakład pracy w zredagowaniu zagadnienia, ale przede wszystkim o jurydyczne przedstawienie analizy stanu prawnego, orzecznictwa i wynikającego z tego problemu prawnego o takiej wadze, który może być uznany za istotne zagadnienie prawne (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 15 listopada 2007 r., II PK 159/07, niepubl.). Podstawowym, bowiem, celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147). Powołanie się, natomiast, na przyczynę kasacyjną przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, sprecyzowania, w drodze stosownego jurydycznego wywodu, na czym owe wątpliwości polegają, a także że mają one poważny oraz rzeczywisty charakter i ich rozstrzygnięcie wiąże się z rozpatrywaną sprawą i jest istotne z punktu widzenia wyniku postępowania oraz publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Innymi słowy, dla wykazania przyczyny kasacyjnej z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., konieczne jest, w szczególności, nie tylko wskazanie na potrzebę interpretacji dookreślonego przepisu prawa, ale też sprecyzowanie, poprzez adekwatny wywód jurydyczny, z czego potrzeba ta wynika i jakie motywy zaważyły na tym, że dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa jest w tej mierze niewystarczający. Jeżeli, natomiast, podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepubl., z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, niepubl., z 8 lipca 2008 r., I CSK 111/08, niepubl., z 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15, niepubl., z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, niepubl.,

z 3 sierpnia 2017 r., IV CSK 85/17, niepubl., z 7 grudnia 2017 r., I CSK 499/17, niepubl. i z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, niepubl.).

W świetle zarówno samego brzmienia treści przepisu art. 398⁹ § 1 k.p.c., jak również wyżej przedstawionej charakterystyki prawnej obu przesłanek uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, o których mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., przesłanki te wykazują się odmiennością, co powinno również znaleźć odzwierciedlenie w treści uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w którym odrębny wywód jurystyczny powinien wykazywać istnienie w sprawie zagadnienia prawnego oraz istnienie potrzeby wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. Uzasadnienia wniosków o przyjęcie obu skarg kasacyjnych do rozpoznania zawierają tę samą wadę konstrukcyjną polegającą na pominięciu odrębności obu wskazanych w nich przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnych do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.) i zawarciu jednego wywodu prawnego odnoszącego się do obu tych przesłanek.

Niezależnie od tej konstatacji uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawarte w skardze kasacyjnej wniesionej przez uczestników Ł. P. i F. P. poza wskazaniem przepisów prawa, budzących ich zdaniem poważne wątpliwości oraz dostrzeżonych przez nich zagadnień prawnych, nie zawiera w ogóle pogłębionego wywodu prawnego wykazującego występowanie w sprawie wskazanych wcześniej przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazując jedynie na potrzebę odniesienia się Sądu Najwyższego do sformułowanych w skardze kasacyjnej zagadnień prawnych i wykładni wskazanych przepisów prawa. Tymczasem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie może sprowadzać się tylko do przedstawienia przepisów prawa, których wykładnia prawa budzi poważne wątpliwości lub wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów albo do sformułowania samych zagadnień prawnych oraz stanowiska strony skarżącej co do występowania w sprawie tych zagadnień i potrzeby dokonania wykładni przepisów prawa. Przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie powinno też doszukiwać się w uzasadnieniu podstaw kasacyjnych. Zgodnie bowiem z art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. oraz art. 398⁴ § 2 k.p.c. skarga

kasacyjna powinna zawierać, w szczególności, autonomiczny i wyodrębniony element konstrukcyjny w postaci przytoczenia podstaw kasacyjnych wraz z ich uzasadnieniem. Podstawy kasacyjne i wypełniające je zarzuty determinują zakres kontroli kasacyjnej (art. 398¹³ § 1 k.p.c.), a ich uzasadnienie służy wskazaniu jurydycznych argumentów przemawiających za niezgodnością zaskarżonego orzeczenia z przepisami prawa objętymi zarzutami skargi. Uzasadnienie to powinno być wyodrębnione w sposób redakcyjny i merytoryczny wśród pozostałych elementów skargi (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 29 stycznia 2016 r., IV CSK 525/15, niepubl.). Badanie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia ma przy tym następczy charakter i warunkowane jest uprzednim pozytywnym zweryfikowaniem motywów przemawiających za przyjęciem skargi do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych).

Niezależnie od wyżej przedstawionych argumentów należy w stosunku do obu skarg kasacyjnych podnieść, że nie można przyjąć, aby zachodziły w sprawie wskazane w nich przyczyny uzasadniające przyjęcie tych skarg do rozpoznania. Kwestie prawne, do których odnoszą skarżący istnienie potrzeby wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów albo sformułowane zagadnienia prawne, były bowiem przedmiotem wyczerpujących wypowiedzi Sądu Najwyższego, a w szczególności w postanowieniu tego Sądu z 27 lutego 2020 r., III CSK 84/18. Obie skargi kasacyjne zmierzają więc do ponownego zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy wobec już ocenionych przez ten Sąd zagadnień prawnych i co do sposobu wykładni przepisów prawa materialnego i procesowego wskazanych w uzasadnieniach wniosków o przyjęcie skarg kasacyjnych do rozpoznania, a w konsekwencji w istocie są próbą zainicjowania kontroli o charakterze instancyjnej orzeczenia Sądu Okręgowego zaskarżonego skargami kasacyjnymi, który rozstrzygnął sprawę kierując się wykładnią przepisów prawa dokonaną w wyżej powołanym orzeczeniu Sądu Najwyższego. Tymczasem Sąd Najwyższy nie jest kolejną, trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę kasacyjną, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia, wnoszoną i rozpoznawaną nie tylko w interesie skarżącego, ale przede wszystkim w interesie publicznym. Z tych względów Sąd Najwyższy uznał, że nie zachodzą

przesłanki wskazane w obu skargach kasacyjnych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. uzasadniające przyjęcie ich do rozpoznania.

Wskazać należy, że nie zachodzi również nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę – w granicach zaskarżenia - z urzędu (art. 398¹³ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1, art. 398²¹ i art. 13 § 2 k.p.c.

[SOP]

[ał]